

Φύλλο εργασίας

Μελισσάνθη (Ήβη Σκανδαλάκη)

πάνω σε γρήγορο φαρί
Φεύγω πάνω σε γρήγορο φαρί
που βέλος δεν μπορεί να με προφτάσει
μέσα στα ελεύθερα της σκέψης δάση
κανείς να με συλλάβει δεν μπορεί
Αιχμάλωτη κανείς δεν θα με πιάσει
στα χέρια -ζωντανή μήτε νεκρή-
Δεν χάλκεψεν ακόμα το σφυρί
την αλυσίδα που θα μέξουσιάζει
Μ' από τη μοίρα να μου δεθούν τα χέρια
θα τραγουδώ κοιτάζοντας τ' αστέρια
κι ελεύθερη θα μείνω στη σκλαβιά μου!

Καρέλλη Ζωή

Νεότητα Δύσκολων Χρόνων

Τι θα κάνουν οι νεότατοι, οι ωραίοι,
με την τραγική εφηβεία,
ραγισμένο κρύσταλλο της ψυχής,

αφανισμένο λουλούδι, άγουρο χαλασμένο καρπό,

κίτρινο της αυγής χρώμα μελαγχολικό;

Αρχίζει μέρα συννεφιασμένη,

μ' αδιέξοδον ουρανό, βαρύ, φορτωμένο

καταιγίδες φανερές κι ύπουλες.

Τι θα κάνουν εκείνοι, που έχουν

τα ωραία, τα φοβερά εκείνα μάτια

της νεότητας καθαρά κι αμετάπειστα;

Τι θα κάνουν οι έφηβοι,

όταν τόσο πολύ γνωρίζουν

και δεν μπορούν να ελπίζουν,

καθώς αρχινούν τη ζωή;

Λαχταράν ουρανό, καθαρό φως

και στον γαλάζιο πόντο ν' αρμενίσουν

ελεύθεροι, να πιστέψουν ζητούν

στην ανθρώπινη δύναμή τους ακέρια.

Τι ξέρουν οι μεγάλοι και δεν μιλούν;

Ποια σκληρότητα έμαθαν;

Ο Αχιλλέας κι ο Οδυσσέας

δεν ξεκινούν στους πολέμους, πιστεύοντας

στους ωραίους, κοντά στους ανθρώπους, θεούς.

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Ήτανε νέοι

Οί δρόμοι ἦταν σκοτεινοὶ καὶ λασπωμένοι
τὸ πιάτο στὸ τραπέζι λιγοστό,
τὸ φιλιὸ στὸ κατώφλι ἦταν κλεφτὸ
καὶ ἔρωτες μέσα σπῆς καρδοῦλες κλειδωμένοι
Ήτανε νέοι ἤτανε νέοι, ἦταν παιδιὰ
καὶ ἔτυχε νά ἴαι καὶ καλὴ σοδειὰ
Τὰ βράδια ξενυχτοῦσαν στὰ ὑπόγεια,
καὶ σβάρνα ὀλημερὶς σπῆς γειτονιές
ἄχ! τὰ σοκάκια ἐκεῖνα κι οἱ γωνιές
σφιχτὰ ποὺ φυλάζαν τὰ πῆμα λόγια
Ήτανε νέοι ἤτανε νέοι, ἦταν παιδιὰ
καὶ ἔτυχε νά ἴαι καὶ καλὴ σοδειὰ
Δὲν ξέρανε πατέρα, μάνα σπίτι, μάνα σπίτι
ἔναν δὲν δίναν γιὰ τὸ σήμερα παρᾶ
δὲ ρίχνανε δραχμὲς στὸν κουμπαρᾶ
δὲν κράταγαν μεζούρα καὶ διαβήτη
Ήτανε νέοι ἤτανε νέοι, ἦταν παιδιὰ
καὶ ἔτυχε νά ἴαι καὶ καλὴ σοδειὰ

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ὁ Γκρεμιστής

(απόσπασμα)

Ἀκοῦστε. Ἐγὼ εἶμαι ὁ γκρεμιστής, γιατί εἶμ' ἐγὼ κι ὁ κτίστης,

ὁ διαλεχτὸς τῆς ἄρνησης κι ὁ ἀκριβογιὸς τῆς πίστεως.

Καὶ θέλει καὶ τὸ γκρέμισμα νοῦ καὶ καρδιὰ καὶ χέρι.

Στοῦ μίσους τὰ μεσάνυχτα τρέμει ἐνὸς πόθου ἀστέρι.

Κι ἂν εἶμαι τῆς νυχπᾶς βλαστός, τοῦ χαλασμοῦ πατέρας,

πάντα κοιτάζω πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀπόμακρο τῆς μέρας.

ἐγὼ ὁ σεισμὸς ὁ ἀλύπητος, ἐγὼ κι ὁ ἀνοιχτομάτης·

τοῦ μακρεμένου ἀγναντευτῆς, κι ὁ κλέφτης κι ὁ ἀπελάτης*

καὶ μὲ τὸ καριοφίλι μου καὶ μὲ τ' ἀπελατῖκι*

τὴν πολιτεία τὴν κάνω ἐρμιά, γῆ χέρσα τὸ χωράφι.

Εἶμ' ἓνα ἀνήμπορο παιδί πὺ σκλαβωμένο τό χέι

τὸ δειλίασμα κι ὅλο ρωτᾷ καὶ μήτε ναὶ μήτε ὄχι

δὲν τοῦ ἀποκρίνεται κανεὶς, καὶ πᾶει κι ὅλο προσμένει

τὸ λόγο πὺ δὲν ἔρχεται, καὶ μία ντροπὴ τὸ δίνει

Μὰ τὸ τσεκοῦρι μοναχὰ στὸ χέρι σὰν κρατήσω,

καὶ τὸ τσεκοῦρι μου ψυχὴ μ' ἓνα θυμὸ περίσσο.

Τάχα ποιὸς μάγος, ποιὸ στοιχειὸ τοῦ δοῦλεψε τ' ἀτσάλι

καὶ νιώθω φλόγα τὴν καρδιὰ καὶ βράχο τὸ κεφάλι,

καὶ θέλω νὰ τραβήξω ἐμπρὸς καὶ πλατωσιές* ν' ἀνοίξω,
καὶ μ' ἓνα Ναὶ νὰ πιναχτῶ, μ' ἓνα Όχι νὰ βροντήξω;

Καβάλα στὸ νοητάκι* μου, δὲν τρέμω σὰς ὅποιοι εἶστε
γκρικάω,* βγαίνει ἀπὸ μέσα του μιὰ προσταγή: Γκρεμίστε!

Δειλοί και κρυφοί στίχοι, 1928

απελάτης= βυζαντινὸς φρουρὸς των συνόρων - ζωοκλέφτης.

απελατίκι= σιδερένιο ρόπαλο

πλατωσιές= πλατώματα, πλατύ ἀνοιγμα, ξέφωτο

νοητάκι= μαγικό ἄλογο με υπερφυσικές ικανότητες

γκρικάω= ακούω

Ο. ΕΛΥΤΗΣ

η ισόβια στιγμή

(Μαρία Νεφέλη)

Πιάσε την αστραπή στο δρόμο σου

άνθρωπε· δώσε της διάρκεια· μπορείς!

Από τη μυρωδιά του χόρτου από την πύρα του ήλιου

πάνω στον ασβέστη από το ατέρμονο φιλί

να βγάλεις έναν αιώνα·

με θόλο για την ομορφιά

και την αντήχηση όπου

σου φέρνουν οι άγγελοι μες στο πανέρι

τη δρόσο από τούς κόπους σου όλο φρούτα στρογγυλά

και κόκκινα·

τη στενοχώρια σου

γεμάτη πλήκτρα που κτυπούν μεταλλικά στον άνεμο

ή σωλήνες ορθούς που τους φυσάς καθώς αρμόνιο

και βλέπεις να συνάζονται τα δέντρα σου όλ

δάφνες και λεύκες οι μικρές και μεγάλες

Μαρίες που κανείς πάρεξ εσύ δεν άγγιξες·

όλα μια σπιγμή όλα η μόνη σου

αστραπή για πάντα.

Η άμμο που έπαιξες όπως με η ζωή σου η Τύχη

και τα στέφανα που άλλαξε με την παντοπινή σου

άγνωστη ο καιρός ο ανίσχυρος

εχθρός αν έχεις κατορθώσει

μια για πάντα ολόισα ν' ατενίσεις το φως

είναι η μια σπιγμή

σθεναρή πάνω απ' τα βάραθρα.

Τ.ΑΓΡΑΣ

Ήταν Μεις Στον Κόσμο...

Ήταν, μες στον κόσμο, ένα παιδί
όλο δείλεια κι όλο ανορεξιά.
Τα παλιά τα σπίτια, τη σπουδή
αγαπούσε, και τη μοναξιά.
Αγαπούσε οι άλλοι ν' αγαπούν,
τα όργανα αγαπούσε, από μακριά,
και τα μάτια που θαμποκοπούν
μια κρυφή, βαθιά παρηγοριά.
Τα κατάρτια επρόσεχε πολύ,
κάθε που έπιανε, ώρες, να φυσά
και μακριά, στο τζάμι, στην αχλύ,
χόρευαν, κορμμένα τα μισά.
Μεις στου κόσμου την οχλαγωγή,
πνιγμένοι απόγινε τ' ωχρό παιδί,
δίχως μοναξιά και συλλογή,
όνειρα, ταξίδια, ούτε σπουδή ;

Γ.ΣΕΦΕΡΗΣ

Παιδί

Όταν άρχισα να μεγαλώνω με βασάνιζαν τα δέντρα
γιατί χαμογελάτε; πήγε ο νους σας στην άνοιξη που είναι σκληρή για τα μικρά
παιδιά;
μ' άρεσαν πολύ τα πράσινα φύλλα
νομίζω πως έμαθα λίγα γράμματα γιατί το στουπόχαρτο πάνω στο θρανίο μου
ήταν κι εκείνο πράσινο
με βασάνιζαν οι ρίζες των δέντρων όταν μέσα στη ζεστασιά του χειμώνα ερχόντανε
να τυλιχτούν γύρω στο κορμί μου
δεν έβλεπα άλλα όνειρα σαν ήμουν παιδί.
έτσι γνώρισα το κορμί μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να **κατατάξετε** τα ποιήματα σε μια σειρά από το πιο παραδοσιακό ως το πιο μοντέρνο αιτιολογώντας την απάντησή σας
2. Να εντοπίσετε **πέντε λέξεις** του καθημερινού λεξιλογίου στο κάθε ποίημα και να παρουσιάσετε τον τρόπο με τον οποίο αυτές αποκτούν ποιητική διάσταση.
3. Στα ποιήματα που επιλέξατε ως χαρακτηριστικά της μοντέρνας ποίησης να βρείτε δύο χαρακτηριστικά τους από τη μορφή και ένα από το περιεχόμενο που τα εντάσσουν σε αυτή την κατηγορία
4. α) Σε ένα μοντέρνο ποίημα οι εικόνες στηρίζονται στην υπέρβαση της πραγματικότητας, λειτουργούν συμβολικά και δίνουν μian άλλη διάσταση και όψη της πραγματικότητας. Να αποδείξετε την

παραπάνω θέση επιλέγοντας και σχολιάζοντας μια χαρακτηριστική εικόνα από το ποίημα που επιλέξατε ως πιο μοντέρνο

β) Οι εικόνες της παραδοσιακής Ποίησης στηρίζονται στα δεδομένα της εμπειρίας, επεξεργασμένα από τη συνείδηση και διευρυμένα από τη φαντασία. Να αποδείξετε την παραπάνω θέση επιλέγοντας και σχολιάζοντας μια χαρακτηριστική εικόνα από το ποίημα που επιλέξατε ως πιο παραδοσιακό.

5. Τα ποιήματα που μελετήσατε έχουν ως **κοινό θεματικό άξονα** τον **άνθρωπο** – και κυρίως το νέο – που αμφισβητεί, που διεκδικεί, που οραματίζεται ένα καλύτερο αύριο. Να επιλέξετε 3- 5 στίχους , από τα ποιήματα που σας δόθηκαν – και να αποδείξετε την παραπάνω θέση
6. Σε ποιο **λογοτεχνικό ρεύμα** μπορεί να ενταχθεί το ποίημα του Ελύτη και ποια χαρακτηριστικά του το τοποθετούν στο ρεύμα αυτό;
7. Με ποιο **σύμβολο** εικονοποιεί κάθε ποίημα την διεκδικητική και ονειροπόλα φύση των νέων; Αιτιολογήστε την απάντησή σας
8. Με δεδομένο ότι η δραματικότητα έχει σχέση με τη **θεατρικότητα** ενός έργου, με την κειμενική του δράση, ποιο από τα παραπάνω ποιήματα θεωρείτε πιο δραματικό και γιατί;
9. Έχοντας υπόψη ότι ο λυρισμός αφορά την προσωπική έκφραση των συναισθημάτων και η δραματικότητα έχει σχέση με τη θεατρικότητα ενός έργου, εντοπίστε ένα **λυρικό** και ένα **δραματικό** στοιχείο στα ποιήματα που σας έχουν δοθεί. Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας.
10. Επιλέξτε **ένα** από τα παραπάνω ποιήματα και απαντήστε στο εξής ερμηνευτικό σχόλιο¹ σε 100-120 λέξεις:

Ποιο είναι το **θέμα/ερώτημα** του ποιήματος; Πως φαίνεται να απαντά/σχολιάζει το ίδιο το κείμενο το θέμα/ερώτημα; [αξιοποιήστε τους κειμενικούς δείκτες]. Εσείς (ως ένας έφηβος/ως μια έφηβη), τι θέση παίρνετε απέναντι στο ίδιο θέμα/ερώτημα; [πόσο σύγχρονο το θεωρείτε και γιατί;]

¹ Δείτε το σχετικό φυλλάδιο «τα χελιδόνια»